

መጋቢት 27 ቀን 2008 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ሥላሴ

ሙስጠፋ አህመድ

ተፈሪ ገብሩ

ሸምሱ ሲርጋጋ

አብረሃ መሰለ

አመልካች፡- አቶ ተሾመ ጎርፌ - ወራሽ ወ/ሮ መቅደስ ተሾመ - ጠበቃ አብርሃም ሀዲስ ጋር ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ፈሰሰች ወንድማገኘሁ - ወራሽ አቶ ጣሰው ተሾመ - ጠበቃ ሃልማ አቻሜ ጋር ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታን አስመልክቶ የተነሳ ክርክርን የሚመለከት ሲሆን የተጀመረውም የአመልካች ባለቤት የነበሩት ልጃቸው ወ/ሮ ተናኘ ተሾመ በሞት መለየታቸውን እና በጋብቻ ውስጥ ያፈሩት ንብረት በአመልካች እጅ የሚገኝ መሆኑን ገልጸው ውርስ እንዲጣራላቸው ተጠሪ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በ08/08/2004 ዓ.ም. አዘጋጅተው ባቀረቡት ክስ ሲሆን አመልካቹም በ02/02/2005 ዓ.ም. በሰጡት መልስ በአመልካች እጅ ይገኛል የተባለው ንብረት የሚች ወ/ሮ ተናኘ ተሾመ የጋራ ንብረት ሳይሆን የአመልካቹ የግል ሀብት በመሆኑ ውርሱ ሊጣራ አይገባም ተብሎ ክሱ ውድቅ እንዲደረግ ተከራክረዋል፡፡ፍርድ ቤቱም ውርሱ ተጣርቶ እንዲቀርብ አጣሪ የመደበ ሲሆን አጣሪውም በተመራለት መሰረት ውርሱን አጣርቶ በ14/05/2005 ዓ.ም. የተጻፈ ሪፖርት አቅርቧል፡፡ የሪፖርቱም ይዘት በአዲስ አበባ ከተማ በቦሌ ክፍለ ከተማ በወረዳ 7 የሚገኘው ቁጥሩ 1177 የሆነው ቤት የተጋቢዎቹ የጋራ ሀብት መሆኑ ስለተረጋገጠ የቤቱ አጋማሽ እና ከኪራዩ የተገኘው ገንዘብ ብር 35,400 ውስጥ አጋማሹ ብር 17,700 የውርስ ሀብት ነው፤ለቤቱ ዕድሳት ወጣ የተባለው ብር 4,400 አጋማሽ የውርሱ ዕዳ አይደለም የሚል መሆኑን የመዝገቡ ግልባጭ ያመለክታል፡፡

ፍርድ ቤቱም በሪፖርቱ ላይ የግራ ቀኝን አስተያየት ከተቀበለ በኋላ የአሁኑ አመልካች ቤቱ የአመልካቹ የግል ሀብት በመሆኑ ሪፖርቱ ሊመዘገብ አይገባም በማለት ያቀረቡትን የመቃወሚያ አስተያየት ውድቅ በማድረግ ሪፖርቱን ተቀብሎ በመመዘገብ በመዘገብ ቁጥር 78124 በ26/09/2005 ዓ.ም. ውሳኔ ሰጥቷል።

አመልካች አቤቱታውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት ይግባኝን የተመለከተው ፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከቤቱ ኪራይ የተገኘውን ገቢ ወደ ብር 29,400 ዝቅ አድርጎ የውርስ ሀብት ሊሆን የሚገባውን የኪራይ ገንዘብ ወደ ብር 14,700 ዝቅ በማድረግ እና ለቤቱ ዕድሳት የወጣ ነው ከተባለው ብር 4,400 ውስጥ አጋማሽ ብር 2,200 የውርሱ ዕዳ መሆን ይገባል በማለት የስር ፍርድ ቤት ውሳኔን በዚህ አግባብ በማሻሻሉ የሁሉም የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ሲሆን የሰበር አቤቱታው ተመርምሮ በዚህ ጉዳይ በተጠሪ አውራሽ እና በአመልካች መካከል በ1975 ዓ.ም. ባህላዊ ጋብቻ ስለመፈጸሙ የተረጋገጠ ነገር እንደሌለ ከመንግስት ተቋም ተገናዝቦ የተሰጠ ማስረጃ ስላለመኖሩ ከመንግስት ተቋም ለስር ፍርድ ቤት ከተሰጠው ምላሽ እና በባህል ጋብቻ ውሉ ላይ በእማኝነት የፈረሙት ግለሰቦች በ1975 ዓ.ም. ከፊሎቹ ያልተወለዱ እና ከፊሎቹም በወቅቱ ለአካለመጠን ያልደረሱ በመሆናቸው በግራ ቀኝ መካከል በ1975 ዓ.ም. ጋብቻ መፈጸሙ አልተረጋገጠም በማለት የስር ፍርድ ቤት ውድቅ ያደረገውን ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት በምስክርነት ተረጋግጧል የሚል ምክንያት በመስጠት ብቻ የመሻሩን አግባብነት ተጠሪዋ ባሉበት ለማጣራት ይቻል ዘንድ ጉዳዩ ለሰበር ክርክር እንዲቀርብ በመደረጉ ግራ ቀኝ የጽሁፍ ክርክር ተለዋውጠዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም በጉዳዩ አልባት ማግኘት የሚገባቸው፡-

1. አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘት እና ለሰበር ክርክሩ በጭብጥነት የተያዘው ነጥብ በስር ፍርድ ቤቶች የተደረገውን የክርክር ጭብጥ መሰረት ያደረጉ ናቸው ወይስ አይደሉም?
2. የአከራካሪው ቤት አጋማሽ እና የኪራይ ገቢው አጋማሽ የውርስ ሀብት ነው በሚል በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ወይስ አይደለም?

የሚሉ ነጥቦች መሆናቸውን በመገንዘብ አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ከእነዚህ ነጥቦች አንጻር መርምረናል።

የመጀመሪያውን ነጥብ በተመለከተ በዚህ መዘገብ ለቀረበው የሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዘገብ ቁጥር 78124 በ26/09/2005 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ እና ይህንኑ ውሳኔ በከፊል በማሻሻል በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዘገብ

ቁጥር 137902 በ28/11/2006 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ ነው።ይህንንም አመልካቹ በ12/12/2006 ዓ.ም. አዘጋጅተው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ መግቢያ ላይ በትክክል አስፍረዋል።አመልካቹ ይህንን በትክክል ካሰፈሩ በኋላ ግን ዝርዝር አቤቱታቸውን ያቀረቡት በሁለቱ የስር ፍርድ ቤቶች ከላይ በተጠቀሱት መዝገቦች በተሰጡት ውሳኔ ላይ ሳይሆን ይልቁንም የአመልካች እና የተጠሪዎ አውራሽ የጋብቻ የምስክር ወረቀት ተገቢውን ስርዓት አሟልቶ የተሰጠ ባለመሆኑ ሊሰረዝ ይገባል በማለት የአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 05087 በ02/04/2006 ዓ.ም. ከሰጠው ውሳኔ ጋር አያይዘው ነው።

በመሰረቱ ይህ በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሳኔ አመልካቹን ተጠቃሚ የሚያደርግ ሲሆን በይግባኝ የተለወጠ ስለመሆኑም የመዝገቡ ግልባጭ የሚጠቁመው ነገር የለም። በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 05087 በ02/04/2006 ዓ.ም. በተሰጠው ውሳኔ ላይ ቅሬታ የተሰማው ወገን ካለ ጉዳይ ስርዓቱን ጠብቆ ሲቀርብ ከሚታይ በቀር በስር ሁለቱ ፍርድ ቤቶች ከነበረው ክርክር ጋር ግንኙነት የሌለውን ውሳኔ መሰረት አድርገው አመልካች የሰበር ክርክር ሊያቀርቡ የሚችሉበት ስነ ስርዓታዊ አግባብ የለም። በውርስ ማጣራቱ ጉዳይ በመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በነበረው ክርክር ቤቱን ያፈራሁት ከጋብቻው በፊት ነው ከማለት በቀር የተጠሪዎ አውራሽ ባለቤታቸው የነበሩ ስለመሆኑ አመልካች ክደው ያቀረቡት ክርክር ባለመኖሩ ምክንያት በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሳኔ በውርስ ማጣራቱ ጉዳይ በስር ፍርድ ቤቶች ከነበረው የክርክር ጭብጥ እና ከተሰጠው ውሳኔ ጋር ግንኙነት የሌለው መሆኑ እና ውሳኔው ተጠቃሚ የሚያደርገውም አመልካቹን መሆኑ እየታወቀ፣እንዲሁም በይግባኝ የተለወጠ ስለመሆኑ የመዝገቡ ግልባጭ የሚጠቁመው ነገር ሳይኖር ውሳኔው የሰበር ክርክሩ መነሻ እንደሆነ እና በበላይ ፍርድ ቤትም እንደተሻረ ተወስዶ በአጣሪው ችሎት የተያዘው ጭብጥ የመዝገቡን ግልባጭ መሰረት ያደረገ አለመሆኑን ተገንዝበናል። በመሆኑም አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘት እና ለሰበር ክርክሩ በጭብጥነት የተያዘው ነጥብ በስር ፍርድ ቤቶች የተደረገውን የክርክር ጭብጥ መሰረት ያደረጉ ናቸው ለማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም።

ሁለተኛውን ነጥብ በተመለከተ ከላይ እንደተገለጸው በውርስ ማጣራቱ ጉዳይ በመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በነበረው ክርክር ቤቱን ያፈራሁት ከጋብቻው በፊት ነው ከማለት በቀር የተጠሪዎ አውራሽ ባለቤታቸው የነበሩ ስለመሆኑ አመልካች ክደው ያቀረቡት ክርክር አለመኖሩን የመዝገቡ ግልባጭ በግልጽ ያመለክታል። ይህንን ክርክር በስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት አቅርቦ ነበር በማለት አመልካች በዚህ ሰበር ደረጃም ቢሆን ያቀረቡት ክርክር የለም። አከራካሪው ቤት በአመልካች እና በተጠሪዎ አውራሽ በጋራ የተሰራ ስለመሆኑ በተጠሪዎ ብቻ ሳይሆን አመልካች ራሳቸው ካሰሟቸው ምስክሮች መካከል በከፊሎቹ ጭምር የተረጋገጠ መሆኑን የመዝገቡ ግልባጭ

ያመለክታል። አመልካች ከስርዓት ውጪ የተሰጠ ነው የሚለትን የጋብቻ የምስክር ወረቀት በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት እንዲሰረዝ ካደረጉ በኋላ ይኸው ውሳኔ በተጨማሪ ማስረጃነት እንዲታይላቸው በይግባኝ ሰሚው የከፍተኛ ፍርድ ቤት ጠይቀው የነበረ መሆኑን ከመዝገቡ ግልባጭ ማረጋገጥ የተቻለ ቢሆንም በመሰረቱ በስር ፍርድ ቤት ክደው ያልተከራከሩበትን ነጥብ በይግባኝ ደረጃ ክደው እና ክርክራቸውንም ለውጠው የሚከራከሩበት አግባብ በስነ ስርዓት ሕጉ በአንቀጽ 329 (1) ድንጋጌ መሰረት ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተጨማሪ ማስረጃ ጥያቄያቸውን አልፎ የመዝገቡን ግልባጭ መሰረት በማድረግ ውሳኔ መስጠቱ የሚነቀፍበት ሕጋዊ ምክንያት ካለመኖሩም በላይ አመልካች በመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ከሰጡት መልስ ይዘት እና በግራ ቀኝ ምስክሮች ከተረጋገጠው ፍሬ ነገር አንጻር የጋብቻ የምስክር ወረቀቱ ተገቢውን ስርዓት ተከትሎ የተሰጠ አይደለም ተብሎ መሰረዙ በአመልካች እና በተጠሪዎ አውራሽ መካከል ጋብቻ አልነበረም ከሚል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያስችል ባለመሆኑ አመልካች በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 05087 በ02/04/2006 ዓ.ም. ከሰጠው ውሳኔ ጋር አያይዘው የሚያቀርቡት ክርክር ሕጋዊ ተቀባይነት ያለው ነው ለማለት የሚቻል አይደለም።

ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ለማለት የሚቻል ሆኖ ስላልተገኘ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 78124 በ26/09/2005 ዓ.ም. ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 137902 በ28/11/2006 ዓ.ም. ተሻሻሎ የጸናው ውሳኔ በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ሕግ ቁጥር 348 (1) መሰረት ፀንቷል።
2. እንዲያውቁት የውሳኔው ቅጂ ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት እና ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይላክ።
3. በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 225588 የተያዘው አፈጻጸም ታግዶ እንዲቆይ በዚህ መዝገብ በ19/09/2007 ዓ.ም. ተሰጥቶ የነበረው ትዕዛዝ፣ እንዲሁም በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 207228 የተያዘው አፈጻጸም ታግዶ እንዲቆይ በዚህ መዝገብ በ26/09/2007 ዓ.ም. ተሰጥቶ የነበረው ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ።
4. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
5. ውሳኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት። 4/ወ